

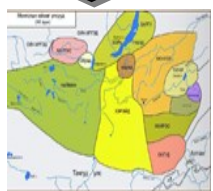
ДУНДАД ЗУУНЫ
ТҮҮХЭЭР ХАМТДАА
АЯЛЦГААЯ!

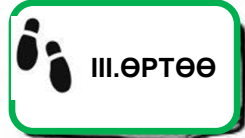
МОНГОЛЫН
ЭЗЭНТ ГҮРНИЙ
ҮЕИЙН ДЭЛХИЙН
БУСАД УЛС

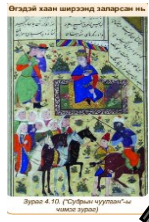
ДУНДАД
ЗУУНЫ
ТҮҮХИЙГ
ХЭРХЭН
СУДЛАХ
ВЭ?

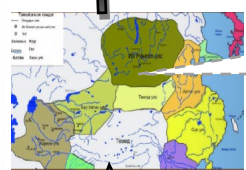
ЧИНГИСИЙН
ЭРИН ҮЕИЙН
ӨМНӨХ
МОНГОЛ
(VI-XII зуун)

ЧИНГИСИЙН
ЭРИН ҮЕИЙН
ӨМНӨХ ӨРНО
ДАХИН

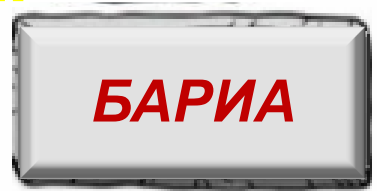
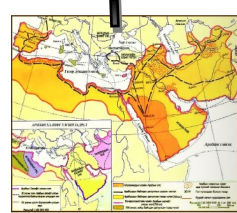
МОНГОЛЫН
ЭЗЭНТ
ГҮРЭН

ИХ
МОНГОЛ
УЛС

ЧИНГИСИЙН
ЭРИН ҮЕИЙН
ӨМНӨХ ДОРНО
ДАХИН

БИД ДУНДАД
ЗУУНЫ МОНГОЛ БА
ДЭЛХИЙ ДАХИНЫ
ТҮҮХИЙГ МЭДЛЭЭ

Сурагчийн овог нэр: _____

Эхэлсэн_он_сар_өдөр_цаг
Дууссан_он_сар_өдөр_цаг

1.ӨРТӨӨ

I. ДУНДАД ЗУУНЫ ТҮҮХИЙГ ХЭРХЭН СУДЛАХ ВЭ?

Хүүхдүүд та бүхэн VI ангид хүний түүхийн эхлэл болсон эртний үеийг судалсан билээ. Харин одоо дундад зууны түүхийг судлах гэж байна. Энэ түүхэн үеийг судалснаар монголчууд хүчирхэгжин агуу эзэнт гүрнийг байгуулж, дэлхийн бодлогыг тодорхойлох болсныг, Европт төр улсууд байгуулагдсан ба феодалын нийгэм хөгжиж шашны нөлөө ихэссэнийг, дэлхийн гурван гол шашин хэрхэн хөгжсөн, орчин цагийн шинжлэх ухаан, соёл, улс төрийн системийн эх үүсвэр тавигдсаныг тус тус эх сурвалж, баримтад тулгуурлан шинжлэн судлах арга барилд суралцах замаар судлах болно.

7.1a

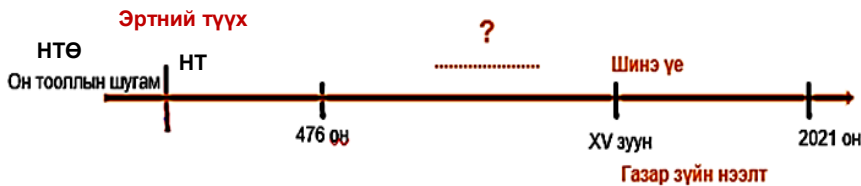

Дундад зууны түүхээр бид юу судлах вэ?

Д1

а) Энэ үеийн эхэлсэн, дууссан хугацааг тооцоолж, мянганаар илэрхийлэн он тооллын шугамд тэмдэглэнэ үү.

Тусламж

- Сурах бичгийн т 4-5
-Теле хичээл: "Дундад зууны түүхийг хэрхэн судлах вэ?"

<https://econtent.edu.mn/telelesson/7/13/3012>

б) Өмнөх ангидаа судалсан улс орон, ард түмний түүхээс хамгийн сайн санаж байгаа сэдвээ сонгон яагаад дурсамжид нь тод үлдсэнийг тайлбарлаарай.

(Хоёр мөрний улсууд, Египет, Энэтхэг, Хятад, Грек, Ром, Хүннү, Сяньби, Жужан, Түрэг усгааны улсууд)

Би.....улсуудын түүхийг сайн санаж байна. Учир нь.....

7.16

Д2

а) Бид үүнийг мэддэг болно.

б) Бид үүнийг чаддаг болно.

- Их Монгол улс хэрхэн байгуулагдсан болохыг
-
-
-

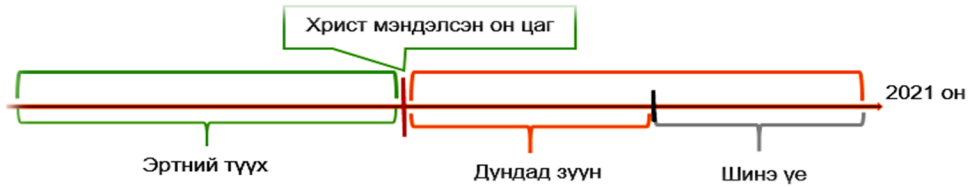

- Он тоололтой ажиллаж сурна.
-
-
-

Он тоололтой ажиллаж сурцгаая!

Сэргээн санаарай!

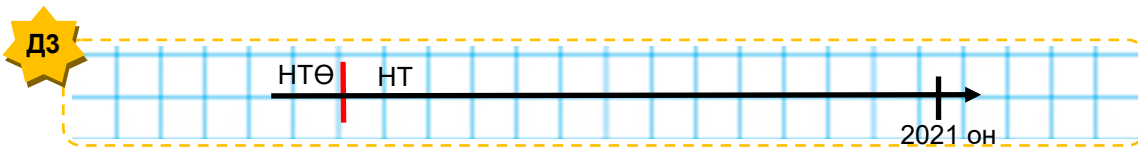
Зуун – зуун жил – 100 жил
мянган – 1000 жил = 10 зуун

Оныг араб тоогоор
тэмдэглэнэ: 2, 3... 10...

Зууныг ром тоогоор
тэмдэглэнэ: I, II, III... X...

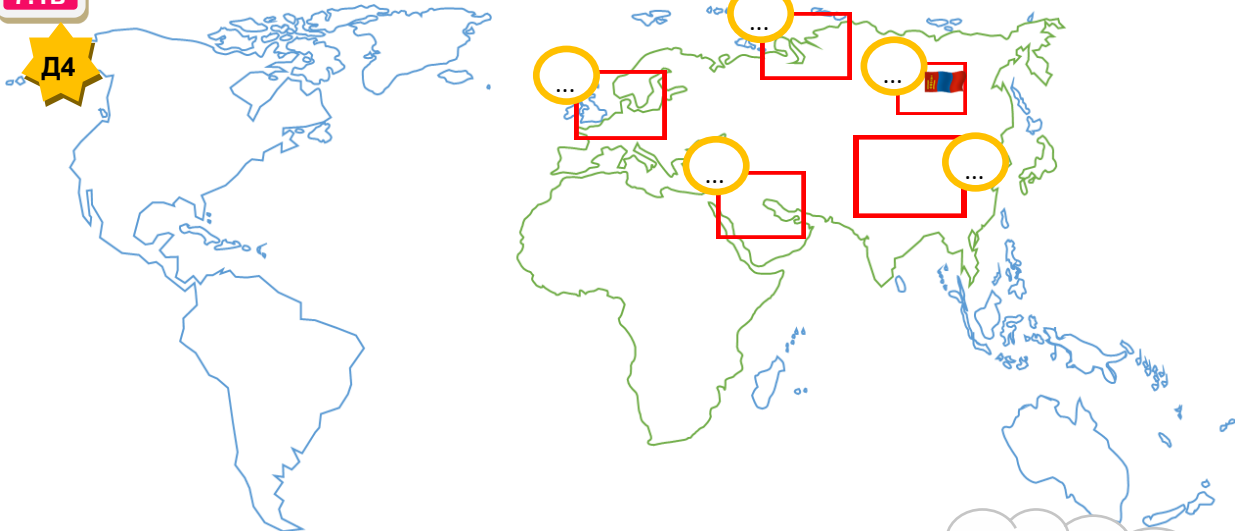
7.2а

а) Хүннү, Хан улсууд НТӨ 198 онд “Энх ургийн гэрээ”-г байгуулжээ. Тэгвэл энэ үйл явдал одоогоос хэдэн жилийн өмнө болсныг тооцоолон он тооллын шугамд тэмдэглэцгээе.

б) Дундад улс орнууд цаг хугацааг өөр өөрсдийн он тооллоор тоолж байжээ. Улаан хүрээ татсан бүсийн ард түмэн ямар он тоолол хэрэглэж байсныг тохируулна уу.

7.1в

а) Ертөнц бүтээгдсэний эрин
НТӨ 5508 он

б) Хижрийн эрин
622 он

в) Билгийн тоолол
Монголд 1027 он

г) Чингисийн тоолол
1162 он

Найзуудаа!

Сурах бичгийнхээ
6-8-р талаас
судлаарай.

Арга, Билгийн тооллыг шилжүүлж сурцгаая!

7.2б

Д5

Билгийн тооллын III жарны шороон тахиа жил нь аргын тооллын хэдэн он бэ?

Бодолтоо хийхдээ доорх аргачлалыг ашиглаарай!

Малбодыг жил	Гал	Шороо	Төмөр	Ус	Мод
Туулай	1	13	25	37	49
Луу	50	2	14	26	38
Могой	51	3	15	27	39
Морь	40	52	4	16	28
Хонь	41	53	5	17	29
Бич	30	42	54	6	18
Талха	31	43	55	7	19
Нохой	20	32	44	56	8
Гахай	21	33	45	57	9
Хулгана	10	22	34	46	58
Үхэр	11	23	35	47	59
Бар	60	12	24	36	48

Гал	Шороо	Төмөр	Ус	Мод
1	3	5	7	9
0	2	4	6	8

- Жарны дугаарыг **a**, жилийн дугаарыг **b**, билгийн жилд харгалзах оныг 0 үсгээр тэмдэглэе.
- Билгийн жилийг аргын онд шилжүүлэх томьёо нь:
 $X=1026+(a-1)*60+b$ болно

Санамж: Аргын (нийтийн) тооллын он, билгийн тооллын оны тохироог олох тухайд эртний Монголын билгийн он тоолол нь Европын тооллын 1026 (1027) оны 3 дугаар сарын 1- нээс буюу "Гал туулай" жилээс эхэлдэг гэдгийг мартаж болохгүй.

Бодолтоо хийгээрэй:

7.2в

Д6

Өгэдэй хаан 1241 онд нас баржээ. Энэ нь хэддүгээр жарны ямар жил вэ?

Бодолтоо хийхдээ доорх аргачлалыг ашиглаарай!

Жишээ нь: 1775 он билгийн тооллын ямар онд харгалзах вэ?

Гал	Шороо	Төмөр	Ус	Мод
1	3	5	7	9
0	2	4	6	8

- $1) 1775-1026=749$
- $2) 749:60=12(29)$
- $3) 12+1=13$

29 нь билгийн жилийн дугаар хүснэгтээс харвал модон хонь жил. 13 нь жарны дугаар

1775 он нь билгийн тооллын 13-р жарны модон хонь жил байна.

Бодолтоо хийгээрэй:

Д7 7.3а

Он тоололтой ажиллах чадвар яагаад чухал вэ?

.....

Дундад зууны түүхийг судлахад бидэнд юу туслах вэ?

Аливаа түүхэн үеийг судлахад эх сурвалж нь тулгуур баримт болдог. Бид өмнөх ангидаа сурвалж нь: бичгийн, эд өлгийн, аман хэмээн ангилдаг талаар мэдэж авсан. Энэ удаа түүхийн сурвалжаас мэдээлэл авах, задлан шинжлэх, дүгнэх чадваруудыг эзэмших болно. Хамтдаа суралцацгаая хүүхдүүд ээ! **Сурах бичгийнхээ 8-10-р талаас дэлгэрүүлэн судлаарай!**

7.1г

Дундад зууны түүхэнд холбогдох эх сурвалжийг төрлөөр нь ангилна уу.

А. “Монголын нууц товчоо”

Б. Гильом де Рубрук “Дорно этгээдээд зорчсон минь” зохиолын хэсэг

В. Мөнгөн модны зэс хөөмлийн зураг

Г. Алтан ордны улсын үеийн зоос

7.2г

Дээрх эх сурвалжуудаас хоёрыг нь сонгон задлан шинжилцгээе.

1. Сурвалжийн агуулга нь:

.....

 Дүгнэвэл:.....

2. Сурвалжийн агуулга нь:

.....

 Дүгнэвэл:.....

I. Өөрийгөө үнэлээрэй.

<p>Маш сайн ойлгож, хийсэн дасгал, даалгаврууд</p> 	<p>Эргэлзсэн дасгал, даалгаврууд</p> 	<p>Тусламж хэрэгтэй дасгал, даалгаврууд</p>
<p>.....</p>	<p>.....</p>	<p>.....</p>

Багшийн тэмдэглэл:

.....

Сурагчийн овог нэр: _____

Эхэлсэн_он_сар_өдөр_цаг
Дууссан_он_сар_өдөр_цаг

II. ЧИНГИСИЙН ЭРИН ҮЕИЙН ӨМНӨХ МОНГОЛ (VI-XII ЗУУН)

Түрэгүүдэд цохигдсон Монгол овог аймгууд хаана нутаглаж, хэрхэн аж төрж байсан бэ?

7.2a

Д1 Мэдээлэлтэй танилцан асуултад хариулаарай!

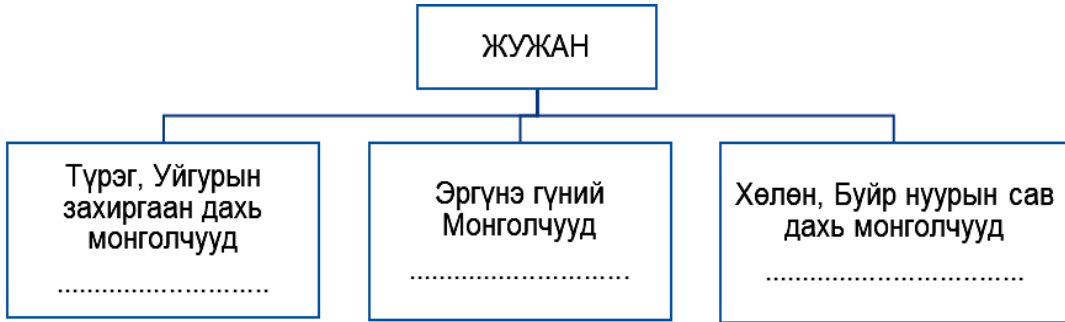

VI зуунд жужанчууд **Түрэгт** цохигдон гурав хуваагджээ. **Нукуз, Хиян** овгууд Түрэгээс дайжин дорно зүг **Эргүнэ гүн** хэмээх газар очиж нутаглав. Эргүнэ гүнд очиж суусан **Жужан** нарын дундаас хожим Их Монгол улсыг байгуулсан **Боржигин** овог үүсжээ.

Жужан нарын зарим хэсэг нутгийнхаа зүүн талд шахагдан **Хөлөн ба Буйр нуурын** саваар төвлөрөн суух болов. Тэдгээр Монгол аймгийг Түрэг, Уйгарын түүхэнд анх 30 татар гэж тэмдэглэжээ. Хожим тэд **9 татар** гэгдэх болов.

Жужанчуудын гурав дахь хэсэг нутагтаа үлдэж Түрэг, Уйгарын улсуудад захирагдсан байна. Тэдний дундаас хожмын **Найман, Хэрэйд, Мэргэд** зэрэг аймаг улсууд гарчээ. А.Алтанбагана нар. Түүх VII. УБ., 2019. т. 11

а) Жужан улс унахад монголчууд хэрхэн хуваагдсан бэ? Бүдүүвчийг гүйцээнэ үү.

б) Монгол нутгийн зүүн талд ямар аймгууд, хэнд шахагдаж суусан бэ?
.....
.....
.....
.....

в) Монголын төв нутагт үлдсэн аймгууд ямар улсын захиргаанд байсан бэ? /Яагаад?/
.....
.....
.....
.....

Тусламж
-Сурах бичгийн т11-12
-Теле хичээл:
“VI-XII зууны Монгол овог, аймаг” <https://econtent.edu.mn/telelesson/7/13/3237>

Д2 Сурвалжийг задлан шинжилцгээе.

7.26

1. “Эрт цагт монголчууд гэж нэрлэгддэг байсан аймаг бусад түрэг аймагтай хямралдан дайнаар шувтарсан байна.бусад аймаг нь монголчуудыг дийлээд хоёр эрэгтэй, хоёр эмэгтэйгээс илүү хүн үлдээлгүй хяджээ. Эдгээр хоёр өрх дайснаас айхдаа бусад хүршгүй газар зугатан очжээ....Энэ нутгийг Эргүнэ гүн гэж нэрлэдэг...” (Судрын чуулган. УБ., 2002. 1-р боть.1-р дэвтэр, 4-р анги.)
2. “...Энэ угсаатан тэр уулс, ойн дунд үржээд нутаг нь хүрэлцэхгүй шахцалдах болсонд ямар сайн арга, хялбар замаар энэ хэцүү хавцал уулын давчуу хөндийгөөс гарах тухай хоорондоо зөвлөлдөв. Ингээд тэд байнга төмөр хайлуулдаг төмрийн хүдэртэй газар олоод цөмөөрөө хамт цуглан ойд түлээ, олон сав нүүрс бэлтгээд далан толгой үхэр, адуу алан арьсыг нь туламлан өвчиж, төмөрчний хөөрөг хийжээ. Нөгөө уулын хэцийн хормойд түлээ нүүрсээ зэрэглээд далан хөөргөөр тэр хэцийг хайлтал нь нэгэн зэрэг хөөрөгдсөнд тэндээс хэмжээлшгүй их төмөр аваад гарц нээгджээ. Тэд цөм хамт тэр давчуу газраас нүүн талд гарчээ...” (Судрын чуулган. УБ., 2002. 1-р боть.1-р дэвтэр, 4-р анги.)
3. “...Тэндээс гарагчдын дотор зарим аймгийн толгойлогч Бөртэ Чоно гэдэг ихээхэн нэр хүндтэй ноён байжээ...”(Судрын чуулган. УБ., 2002. I боть. 2-р дэвтэр. I анги.)

<p>а) Домогт гарч буй монголчууд гэж хэн бэ?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>б) Эргүнэ гүнд очсон хоёр эмэгтэй, хоёр эрэгтэйгээр хэнийг төлөөлүүлсэн бэ? Эргүнэ гүний монголчууд яагаад уг нутгаас нүүх болсон бэ?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>в) Монголын зарим аймгийг хэн толгойлж байсан бэ? Энэ мэдээ ямар зохиолд тэмдэглэгдэж үлдсэн бэ?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>г) Монголчуудын Эргүнэ гүнд очиж суурьшсан болон уг нутгаас нүүсэн цаг хугацааг зуунаар илэрхийлэн он тооллын шугамд тэмдэглээрэй!</p>
<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

Эргүнэ гүн хаана байдаг юм болоо?

7.2в

Нукуз, Хиян аймгууд Эргүнэ гүнд очиж нутагласан ба энэ нь Их Хянганы нуруу орчимд байдаг ажээ. Газар зүйн зурагт Их Хянганы нурууг тэмдэглэнэ үү.

Д3

(физик газар зүйн зурагт уул, нуруудыг хэрхэн тэмдэглэдэг мэдлэгээ ашиглаарай.)

Д4

7.2г

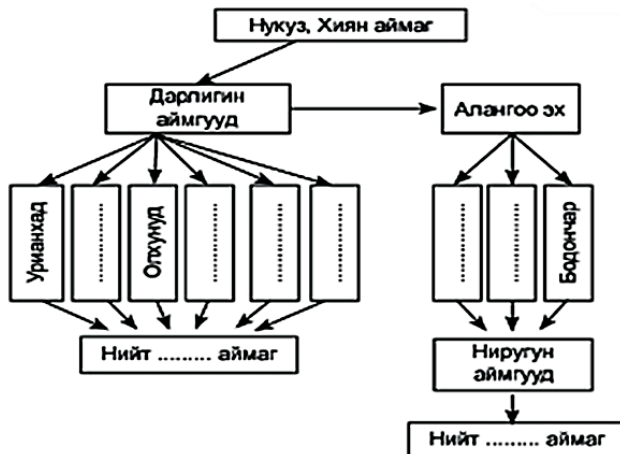
Дарлигин, Нирун аймгууд хэнээс, хэзээ, хэрхэн үүсч нэгдсэн улс байгуулсан бэ?

Түрэгт цохигдсон Жужаны ноёлох Нукуз, Хиян хоёр аймаг Эргүнэ гүнд очиж гурван зуу гаруй жил нутаглажээ. Тэднээс Урианхайд, Ихирэс, Олхунугуд, Хонгирад, Элжигин, Дөрвөн зэрэг 23 аймаг салбарлаж гарчээ. Эл аймгуудыг нийтэд нь дарлигинчууд хэмээж байв. Дарлигин аймгууд Бөртэ чонын үед Эргүнэ гүнээс гарч, Бурхан халдун ууланд эргэн ирсэн байна. Жужаны ноёлох хэсэгт Монгол гэх нэртэй аймаг байсныг баримтлан Дарлигин аймгуудыг хятад бичигт Мэн ү буюу Монгол гэж тэмдэглэсэн байдаг.

Бөртэ чонын удмын Добу мэргэн нас барснаас хойш түүний хатан Алангоо гурван хөвүүн төрүүлжээ. Тэдгээр нь Буху хатаги, Бухати салжи, Бодончар мунхаг нар юм. Тэдгээр Алангоогийн гурван хөвүүдээс үүсэж, салбарласан аймгуудыг ерөнхийд нь Ниругун хэмээнэ.

Ниругун аймгууд нь Боржигин, Хатагин, Салжиуд, Тайчууд, Чонос, Ноёхин, Уругуд, Мангуд, Жадаран, Бэсүд, Жүрхин зэрэг 40 орчим аймаг байжээ. Ниругун аймгууд XI зуунд Дарлигин аймгуудаа захирах болов.

а) Бүдүүвчийг гүйцээж, асуултад хариулаарай.

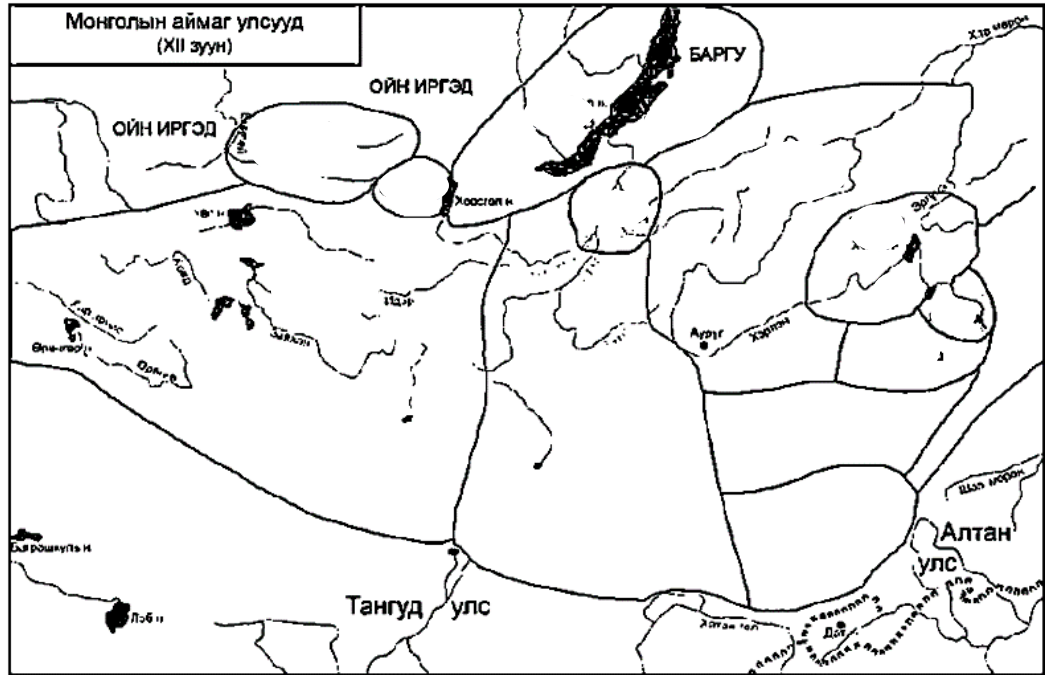
б) Хятад сурвалжид монголчуудыг юу гэж тэмдэглэсэн байдаг вэ?

в) Добу мэргэн нас барснаас хойш төрсөн гурван хөвүүнийг нэрлэнэ үү.

г) XI зууныг оноор илэрхийлээрэй!

Д5 Газар зүйн зурагт аймаг, улсуудын байршлыг тэмдэглээрэй.

7.1а

- а) Хиргис б) Найман в) Ойрад г) Хорь Түмэд д) Мэргид е) Хэрэйд
 ө) Монгол ж) Татар з) Ихирэс и) Онгуд й) Олхунуд к) Хонгирад

Мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийцгээе.

Д6

7.2д

Эргүнэ гүнээс гарсан хэсэг монголчуудыг Бөртэ чоно тэргүүлэн Бурхан халдун уул, Гурван голын эхэнд иржээ. Тэдгээр аймгуудыг 1130 оны орчим Хабул Монгол улсыг байгуулжээ.

Хабул нас эцэслэхдээ хаан ширээг Тайчууд аймгийн Амбагайд гэрээсэлжээ. Амбагай хаан монголчуудын эв нэгдлийг сахих бодлогыг үргэлжлүүлж байв. Амбагай хаан охиноо Татарт хатан болгон хүргэж өгөхдөө баригдаж, Алтан улсад хүргэгдэн цаазлуулжээ.

Монгол улсын 3 дахь хаанаар Хабул хааны хүү Хутула өргөмжлөгдөв. Хутула хаан улсаа төв, зүүн, баруун гурван гарт хуваан захирчээ.

↓ ↓ ↓ ↓

А. Монгол улсыг хэн байгуулсан бэ?

Б. Монгол улс байгуулагдсан 1130 он нь Чингисийн өмнөх хэдэн он болох вэ?

В. Амбагай хаан ямар бодлого явуулсан бэ?

Г. Хутула хаан улсдаа ямар шинэчлэлт хийсэн бэ?

д7

Тулгуур ойлголтуудыг олж тохирох зайнд нөхөөрэй.

7.16

Ж	Л	М	Н	Г	Т	Д	Ө	Б	Ы	Г
Д	Б	Г	У	Р	В	А	Н	Г	О	Л
А	Р	Д	Х	Ү	Г	Р	И	Х	Л	Р
Г	Р	Ө	Р	С	М	Л	У	Р	И	Р
Т	Н	А	Р	О	Ө	И	Р	Э	Х	Е
Щ	У	Е	Ф	Ц	У	Г	У	Э	Х	Г
Ү	К	Й	Ы	Б	Ө	И	Г	А	Я	Х
А	У	Х	Р	О	Л	Н	У	Л	Н	Д
П	З	Х	И	Я	Н	Д	Н	Т	Г	И
Я	Ч	А	Ё	С	М	И	Т	Ь	А	Ю
Ф	Ц	Б	О	Р	Ж	И	Г	И	Н	У
Э	А	У	М	У	У	Р	У	Н	Ы	Х
Х	О	Л	Г	Ш	Ү	З	К	Ъ	Л	Т
Й	Ы	Б	Ө	А	Х	Р	О	Л	Д	П

- а) МНТ-д “Хэрлэн, Онон, Туул” голыг юу гэж тэмдэглэсэн байдаг вэ? Гурван гол
- б) Түрэгээс дайжин Эргүнэ гүнд очиж суусан овгуудыггэнэ.
- в) Эргүнэ гүн гэдэг газар.....байдаг.
- г) 1130 онд хаан Монгол улсыг байгуулжээ.
- д) Эргүнэ гүнд очсон Монголчуудаас 23 аймаг салбарлан гарсан ба эдгээр аймгуудыг нийтэд нь.....гэнэ.
- е) Алангоогийн гурван хөвүүдээс үүсч салбарласан аймгуудыг ерөнхийд ньгэнэ.
- ё) Боданчараас үүсэн гарсан овгийг гэнэ.

Эргэлзтэй санагдвал эндээс хараарай найзуудаа!
Сурах бичгийн 13-24-р талыг уншин дараах дасгалуудыг ажиллаарай!
Теле хичээл:

<https://econtent.edu.mn/telelesson/7/13/3489>

<https://econtent.edu.mn/telelesson/7/13/448>

Д8 Сурвалжийг задлан шинжилцгээе.

7.2е

Ядуучууд нохой ба ямааны арьсан дээлтэй байна. ...зузаан даавуу эсвэл ноолуур ялгаж хувцсандаа тавина. Ноосоор эсгий хийж гэрээ бүрж, ширдэг дэвсгэр хийнэ. Хонины ноосонд ...адууны хялгас хольж томон дээс хийнэ. Эрэгтэйчүүд нь нум сум, дөрөө, хазаар, эмээл, гэрийн мод, тэрэг тэргүүтнийг хийнэ..." (Гильом де Рубрик. Дорно этгээдэд зорчсон нь. УБ.,1988)

а) Монголчууд хувцсаа юугаар голчлон хийдэг байсан бэ?	б) Ямааны ноолуурыг юунд ашиглаж байсан бэ?	в) Ноосоор юу хийж хэрэглэдэг байсан бэ?	г) Монгол эрчүүд юу юу хийж чадах вэ?
.....
.....
.....

7.2ё Сурвалжийг уншаад асуултад хариулаарай.

Д9

Дүрслэх	Онгон шүтээн гэж юуг хэлж байна вэ?	Бөөгийн шашинтнууд тэнгэр, онгон шүтээнээ хүндэлдгийн учир юу вэ?	Учир шалтгааныг тодруулах
	а)	<p>1. “Ямар нэгэн аймаг онгон шүтээн болгосон зүйл рүүгээ довтолдоггүй, эсэргүүцдэггүй, махыг нь иддэггүй заншилтай. Учир нь тэд тэрнийг сайны бэлгэдэл болгон авсан билээ.” (Судрын чуулган. УБ., 2002. I боть. 1-р дэвтэр. I анги)</p> <p>2. “Тэд төлөг үзэхдээ хонины далны ясыг шатааж, гарсан зурхайн сөрөг ба эерэгийг үзэж сайн, муу ёрыг ялгадаг. Тэнгэр ивээх эсэхийг үүгээр тогтоомуй.” (Хар Татарын хэргийн товч. УБ., 2014)</p> <p>3. “Хэрэйд ... Исүсийн уриа тэдэнд хүрч, тэд үүнийг шүтжээ. Тэд өөрсдөө монголчуудын төрөл овог юм.” (Судрын чуулган. УБ., 2002. I боть. 1-р дэвтэр. 3-р анги)</p>	
Тодорхойлох	Төлөг үзэх гэж юуг хэлж байна вэ?	Хэрэйдүүд яагаад загалмайн шашныг шүтэх болсон бэ?	Учир шалтгааныг тодруулах
	в)		

Бид юу сурсан бэ?

7.3a

Д10

Дараах түлхүүр үгсийг ашиглан бүлгийн хүрээнд судалсан агуулгыг нэгтгэн дүгнээрэй.

- а) Түрэг
- б) Эргүнэ гүн
- в) Гурван гол
- д) Монголын нууц товчоо
- е) Аж ахуй, соёл

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. Өөрийгөө үнэлээрэй.

<p>Маш сайн ойлгож, хийсэн дасгал, даалгаврууд</p> 	<p>Эргэлзсэн дасгал, даалгаврууд</p> 	<p>Тусламж хэрэгтэй дасгал, даалгаврууд</p>

Багшийн тэмдэглэл:

.....

.....

.....

.....

.....

Сурагчийн овог нэр: _____

Эхэлсэн_он_сар_өдөр_цаг
Дууссан_он_сар_өдөр_цаг

III.ӨРТӨӨ

III. ЧИНГИСИЙН ЭРИН ҮЕИЙН ӨМНӨХ ӨРНӨ ДАХИН (VI-XII ЗУУН)

Газар дундын тэнгисийн их гүрэн Ромын ЭУ нь: III зууны үеэс доройтон 395 онд баруун, зүүн хэсэгт (Визант) хуваагдан улмаар хөрш зэргэлдээ варвар аймгуудын (герман, славян, кельт) довтолгоонд өртөж эхлэв. Хүннү гүрний задралаар баруун тийш нүүдэллэсэн нүүдэлчдийн довтолгооноор төрөлх нутгаасаа шахагдсан герман аймгууд (зүүн, баруун гот, вандал, бургунд, франк, англи, сакс, ют) Баруун Ромын эзэнт улсыг мөхөөж, вант улсуудаа байгууллаа. Энэ үйл явдлыг түүхэнд “Ард түмний их нүүдэл” гэнэ. Эдгээр варвар улсуудаас франкууд хүчирхэгжиж, 800 онд эзэнт улсаа байгуулан улмаар 843 онд эзэн хаан Их Карлын ач нарын үед задарснаар орчин үеийн Итали, Франц, Герман улсын үндсийг тавьсан юм. Вант улсуудаа байгуулсан герман аймгуудын дунд овгийн байгуулал задран феодалын нийгэм бүрэлдэж, удирдагчид нь өөрсдийн эрх мэдлийг бэхжүүлэхэд Христийн шашны сургааль номлолыг ашиглаж эхлэв. Ингэснээр шинэ тутам байгуулагдсан Европын улсуудын өнцөг булан бүрт сүм хийдүүд баригджээ.

А.Алтанбагана нар. Түүх VII. УБ., 2019. т. 25-50 дэлгэрүүлэн судлаарай

Д1

а) Газар зүйн зурагт Герман, Хүннү, Славянуудын их нүүдлийг тэмдэглэж, хүснэгтийг гүйцээгээрэй.

Хамтдаа судалцгаая!

б) Герман аймгууд нүүх болсон шалтгаан юу байсан бэ?
в) Ард түмний их нүүдэл ямар үр дагаварт хүргэсэн бэ?

	Ромын эзэнт улс:	Герман аймгууд:
.....
.....
.....

г) Хүннү нар нүүдэлд ямар үүрэг гүйцэтгэсэн бэ?
д) Ард түмний их нүүдэл одоогоос хэдэн жилийн өмнө болсныг тооцоолно уу. Энэ үйл явдал хэддүгээр мянганы аль хагаст

.....	
.....	
.....	

7.1a

Сурах бичгийн 28-31 талыг уншин дараах асуултад хариулна уу.

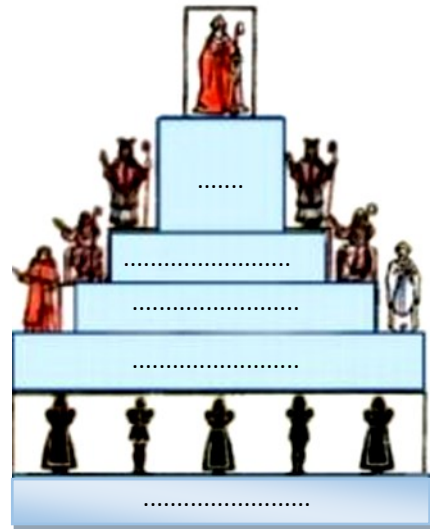
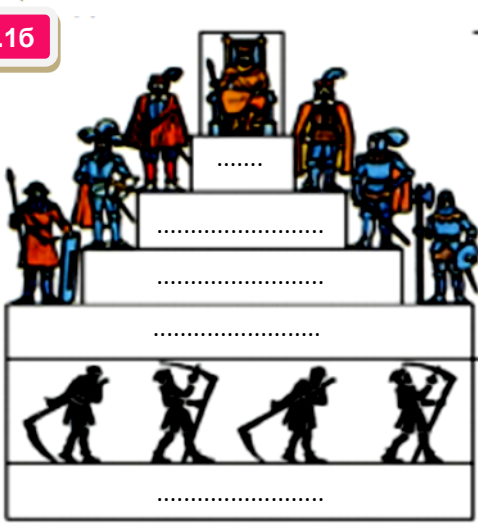
Франкийн нийгэмд ямар өөрчлөлтүүд гарсан бэ?

Төр	Эзэнт улс	Хуваагдал	Шашин
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Зургийг ажиглан тохирох үгсийг пирамидад нөхөөрэй!

7.16

- а) Гэлэн санваартнууд б) Тариачид в) Сүсэгтнүүд г) Хутагт д) Хаан
- е) Хамба лам ё) Герцог ж) Гүнгүүд з) Пап и) Барон й) Рыцарь

Д4 Мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийцгээе.

7.26

Византийн загалмайтны сүмийн тэргүүн хамба ламд захирагдаж байв. Ромын Пап лам Константинополийн сүмийн бие даасан байдлыг эсэргүүцэв. Харин Костантинополийн сүм Ромын папын шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрөхгүй байжээ. 1054 онд Ромын пап лам Костантинополийн патриархын тэмцэл дээд цэгтээ хүрч загалмайтны сүм Католик (Ертөнцийн) ба Үнэн алдартны сүм гэж хуваагдав. Энэ үйл явдлыг түүхэнд схизм (Сүмийн хуваагдал) гэдэг. Үнэн алдартны сүм нь грек хэлээр, Католик сүм латин хэлээр ном айлддаг байв. Католик сүм бүх лам нарыг гэрлэхийг зөвшөөрдөггүй бол үнэн алдартны сүм зөвхөн хар лам нарт хориглодог байна.

а) Загалмайтны сүм хэддүгээр зуунд хуваагдсан бэ?

б) Яагаад хуваагдсан бэ?

в) Зан үйлийн ямар ялгаатай вэ?

.....

.....

.....

.....

.....

А.Алтанбагана нар. Түүх VII. УБ., 2019. т. 36

Д5 “Миний харъяатын харьяат миний харьяат биш” **Сурах бичгийн 32-34-р талаас дэлгэрүүлээрэй**

7.2в

а) Хэлц үгийн утгыг тайлбарлана уу.

.....

.....

.....

.....

б) Энэ нь феодалын нийгмийн улс төрийн байдалтай хэрхэн холбогдох вэ?

.....

.....

.....

.....

в) - Эзэн (Сеньор), харьяат (вассал) гэж хэн бэ?

.....

.....

- Тэд харилцан ямар үүрэг хүлээдэг вэ?

.....

.....

Д6

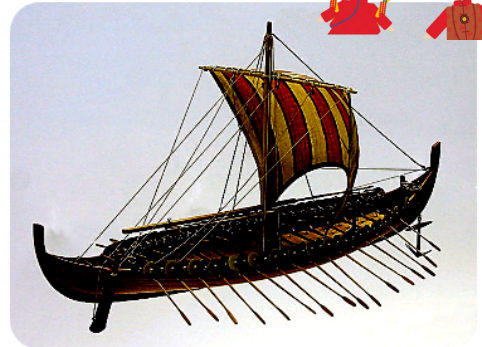
Сайн байцгаана уу?
Найзуудаа!

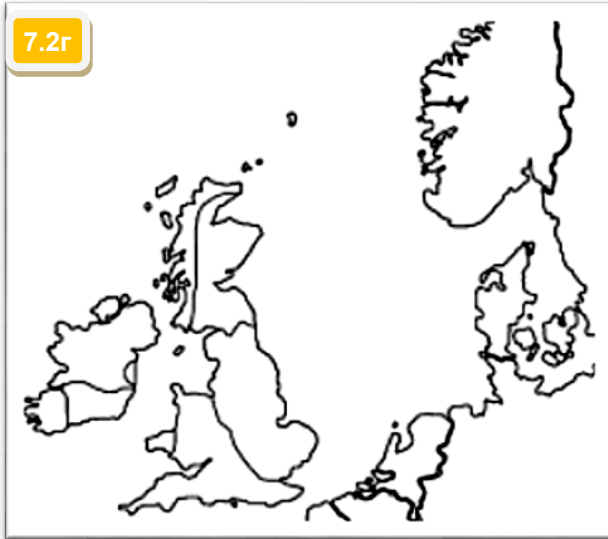
Викингүүд

Викингүүдийн
түүхээр аялцгаая!

7.2г

а) Сурах бичгийн 38-р тал дахь Зураг 3.10-ыг анхааралтай ажиглаж, Викингүүдийн уугуул нутаг болон эзлэн түрэмгийлсэн газар нутгуудыг өнгөөр ялгана уу.

б) Викингүүд гэж хэн бэ?

.....
.....
.....

в) Тэд хаанаас ирсэн бэ?

.....
.....
.....

г) Тэд юу хийж амьдардаг байсан бэ?

.....
.....
.....

д) Тэд яагаад ихэвчлэн далайн эрэг рүү довтолдог байсан бэ?.

.....
.....
.....

е) Тэд хэзээ, юуны учир Британийн арал дээр ирсэн бэ?

.....
.....
.....

Викингүүдийн аян дайн ямар үр дагаварт хүргэсэн бэ?

.....
.....

Үнэн алдартны шашны өлгий болсон Визант, Орос улсын түүхээр аялцгаа

Визант ба Орос

Добрый день!

Баруун Ромын эзэнт улс мөхөж, түүний газар нутаг варваруудын вант улс байгуулагдсан бол Зүүн Ромын эзэнт улс Визант нь түүнээс даруй мянга гаруй жил оршин тогтносон юм. Юстиниан хааны үед (он) хүчирхэгжсэн эзэнт улсын нийслэл

Константинополь хот нь үнэн алдартны шашин соёлын төв байсан бөгөөд түүний нөлөө хөрш зэргэлдээ славян (баруун, өмнөд, зүүн) аймгуудын дунд түгэн дэлгэрсэн юм. IX зуунд төр улсаа байгуулсан зүүн славянчууд (Киевын Орос) “Варягаас Грек хүрэх” замаар Византийн эзэнт улстай улс төр, худалдаа, шашин, соёлын өргөн харилцаатай байжээ.

7.1в

Византийн эзэнт улс

а)

1. Алтан гүүр:.....
2. Ромей:
3. Патриарх:

Тулгуур ойлголтыг тайлбарл аарай!

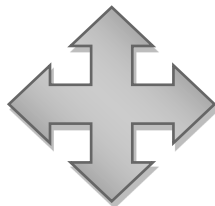
Оросууд төр улсаа байгуулсан нь

1. Варяг:
2. Славян:
3. Вече:.....

б)

- Юстиниан хааны үеийн Византийн эзэнт улсын газар нутгийн 4 захыг бичнэ үү.

Газар зүйн зурагтай ажиллац аая!

Сурах бичгийн 41, 47-р талаас дэлгэрүүлээрэй.

Улигчүүд IX-X зуунуудад славян аймгийн хэлбэр болжээ
 IX-X зуунуудад бусад аймгийн хэлбэр болжээ
 Эртний Орос улсын төвүүд
 X зуунд Эртний Орос улсын өндөр мөчлөг
 978 онд Эртний Орос улсын бүрэлдэхүүнд орсон улсууд
 Новгородын домгосон
 Эртний Оросын хэлбэр хэл далай
 Варягын грек хүүрн зурвандын зам

- Варягаас Грек хүрэх усан замыг тодруулаарай.

Зураг 3.14. Агуу Юстиниан, түүний хатан Феодорагийн шигтгэмэл хөрөг. Италийн Равенна хотын Сан Витале сүм. VI зууны дунд үе.

7.2д

Д8

Сурвалжийг задлан тайлбарлацга аая!

Сурах бичгийн 43, 49-р талаас дэлгэрүү лээрэй.

а) Сурвалжид юуг дүрсэлсэн байна вэ?

.....

б) Зохиогч бүтээлээрээ юу илэрхийлэхийг зорьсон гэж бодож байна?

.....

в) Сурвалжаас ямар дүгнэлт хийж болох вэ?

.....

6390 оны зун Олег ван их цэргээ авч, аян дайнд мордов...Смоленск хотыг эзлэн авч, өөрийн хүнээр захируулав. Улмаар өмнө зүгхөдөлж, Любеч хотыг эзлэв...Киевийн хаяанд ирж Аскольд, Дир захиран суугааг мэдэв.

...Аскольд, Дирт элч илгээж, Бид та нарын зочин Грект хүрэхээр яваа Олег ван, түүний хүү Игорь байна. Нутаг нэгт бидэнд хүрэлцэн ирнэ үү гэв. Тэднийг ирэхэд Олег ван “Та нар тайж угсаагүй би тайж гаралтай хэмээ...” Аскольд, Дирийг хөнөөв...Ийнхүү Олег Киевт захиран сууж, “Энэ хот Орос орны эх” хэмээв.

а) Олег ван Киевийг дайлсан үйл явдал аргын тооллын хэдэн онд болсон бэ?

.....

б) Сурвалжийн гол санаа юу вэ?

.....

7.3а

Д9

Визант ба Киевийн Орос нь ямар харилцаатай байсан талаар дараах мэдээллээс дүгнээрэй.

“Варягаас Грек хүрэх” замаар Визант улсад ангийн арьс үс, зөгийн бал, лав, боол арилжиж, үнэт даавуу, торго, мөн дарс, жимс, халуун ногоо зэрэг тансаг барааг авчирч байв. Олег ван 907, 911 онд Царьград руу довтолж, Орост ашигтай худалдааны гэрээ байгуулав. 988 онд Владимир ван грек лам нарын хамт нутагтаа ирж, хүн амаа загалмайн шашинд оруулжээ. Византийн лам Кирилл, Мефоди нар славяны ард түмэнд загалмайн шашныг дэлгэрүүлэх зорилгоор кирилл бичиг үсгийг зохиожээ.

Миний бодлоор:

.....

Тусламж

- Сурах бичгийн 41-50-р тал

Теле хичээлийн

- Дундад зууны зүүн Европ

<https://econtent.edu.mn/>

Д10

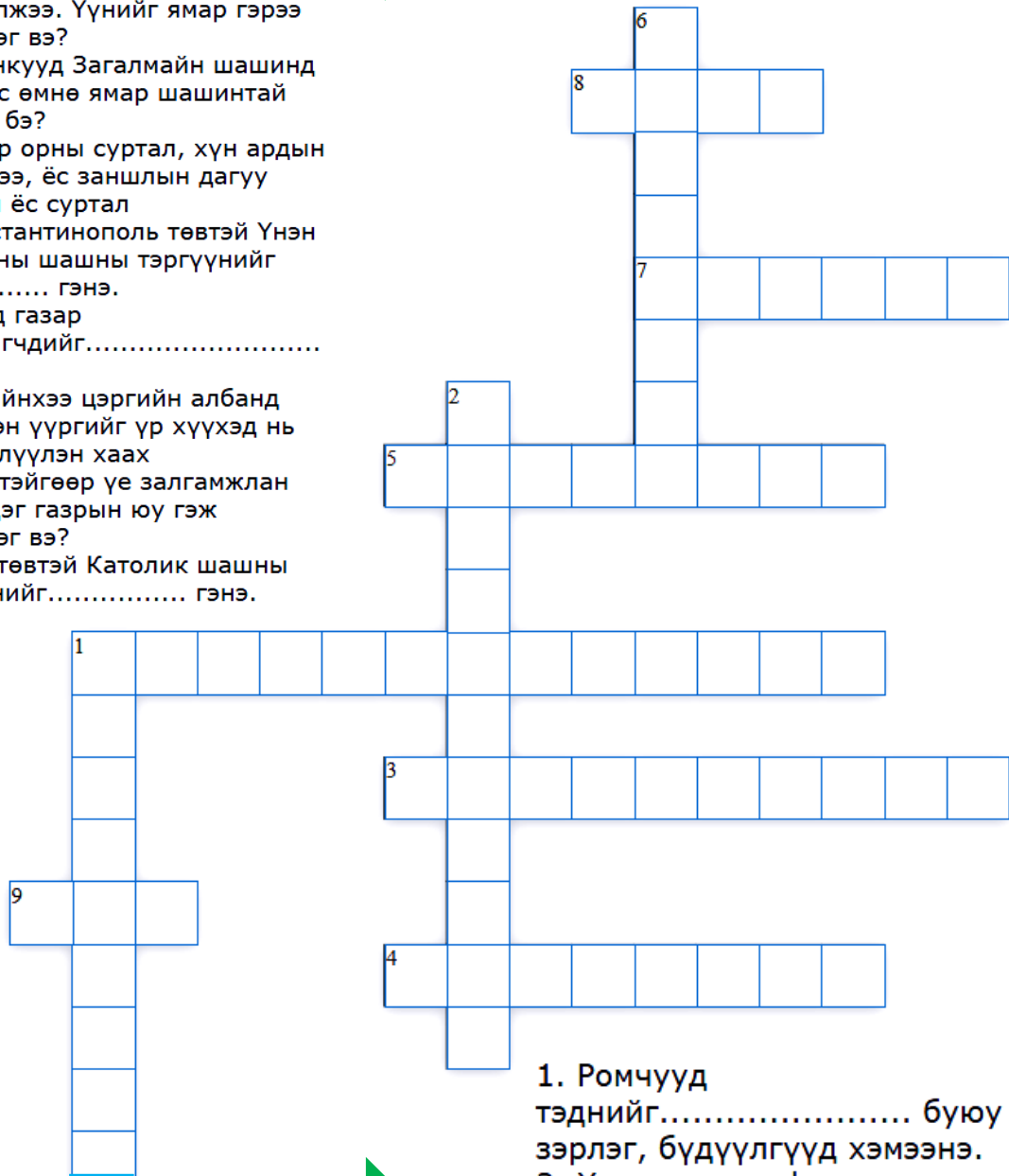
7.1г

Тулгуур ойлголтуудыг нэрлэн үгийн сүлжээ бөглөцгөөе!

ХӨНДЛӨН

1. Их Карлын ач нар 843 онд Франк улсыг гурван хэсэгт хуваан захирах гэрээ байгуулжээ. Үүнийг ямар гэрээ хэмээдэг вэ?
3. Франкууд Загалмайн шашинд орохоос өмнө ямар шашинтай байсан бэ?
4. Газар орны суртал, хүн ардын сэтгэлгээ, ёс заншлын дагуу тогтсон ёс суртал
5. Константинополь төвтэй Үнэн алдартны шашны тэргүүнийг гэнэ.
7. Феод газар эзэмшигчдийг..... гэнэ.
8. Эцгийнхээ цэргийн албанд хүлээсэн үүргийг үр хүүхэд нь үргэлжлүүлэн хаах нөхцөлтэйгөөр үе залгамжлан эзэмшдэг газрын юу гэж нэрлэдэг вэ?
9. Ром төвтэй Католик шашны тэргүүнийг..... гэнэ.

БОСОО

1. Ромчууд тэднийг..... буюу зэрлэг, бүдүүлгүүд хэмээнэ.
2. Хлодвиг ван франкууд дунд мөрдөгдөж ирсэн хэв хуулийг бичиж эмхэтгэн улсдаа мөрдүүлжээ. Энэ хуулийг..... гэнэ.
6. Морин цэргийн эзэмшил газрыг.....гэнэ.

Хүснэгтэд дараах гурван улсын талаар товч тэмдэглээрэй.

Дундад зууны үеийн Америкийн түүхээр аялцгаая!

7.1.д

Улсын нэр	Инк	Ацтек	Майя
Газар зүйн байршил			
Оршин тогтносон цаг хугацаа			
Аж ахуй			
Соёлын онцлог			

III. Өөрийгөө үнэлээрэй.

Маш сайн ойлгож, хийсэн дасгал, даалгаврууд 	Эргэлзсэн дасгал, даалгаврууд 	Тусламж хэрэгтэй дасгал, даалгаврууд

Багшийн тэмдэглэл:

.....

.....

.....

Эхэлсэн_он_сар_өдөр_цаг
 Дууссан_он_сар_өдөр_цаг

Сурагчийн овог нэр: _____

IV.ӨРТӨӨ

IV. ЧИНГИСИЙН ЭРИН ҮЕИЙН ӨМНӨХ ДОРНО ДАХИН (VI-XII ЗУУН)

Баруун Ромын эзэнт улс мөхөн варваруудын улс байгуулагдаж, Зүүн Ромын эзэнт улс хүчирхэгжиж байхад Дорно дахинд дэлхийн шинэ шашин үүсэн бүрэлдэж байлаа. Зөнч Мухаммедын үндэслэсэн лалын шашны туган дор арабууд нэгдэж, төр улсаа байгуулан буруу номтнуудын эсрэг ариун дайнаар (жихад) газар нутгаа тэлж, баруун зүг Пиренейн хойг, зүүн зүг Дундад Ази хүртэлх газар нутагт эзэнт гүрнээ байгуулав. Энэ газар нутагт Араб хэл, шашин, соёл түгэн дэлгэрчээ. Харин баруун хойд хэсгээрээ лалын ертөнцтэй залган орших Энэтхэгт индуизмын шашин, соёлын өвөрмөц иргэншил цэцэглэн хөгжиж байлаа. Энэ үед Алс Дорнодод Хятадын Тан, Сүн улс ээлж дараалан хүчирхэгжиж, VI зуунд төр улсаа байгуулсан япончууд түүний шашин (күнз) соёлын нөлөөгөөр Тайкагийн хэмээх их өөрчлөлтийг хийгээд байлаа.

7.2a

Лалын (Исламын) шашны үүсэл ба Арабуудын байгуулсан улс

Дундад зууны дорно дахины ард түмний амьдрал ямар байсан бол?

Сурах бичгийн 55-56-р талыг уншин дараах төлөвлөгөөний дагуу танилцуулан бичээрэй.

а) Арабын хойгийн байгаль, газар зүйн онцлог

.....

↓

б) Хүн амын эрхлэх аж ахуй

.....

↓

в) Араб аймгуудын шашин шүтлэг

.....

↓

г) Лалын шашны үүсэл

.....

↓

д) Төр улс байгуулагдсан нь:

.....

Д2 Зургийг ажиглан асуултад хариулна уу.

7.1a

Би хэн бэ?

Би бол VI зуунд мэндэлсэн Аллахын зөнч, би Арабын олон аймгуудыг нэгтгэж төр шашны тэргүүн болсон.....

Би юу вэ?

Би Мекка хотод байдаг, шоо дөрвөлжин хэлбэртэй, мусульманчууд над руу хандаж мөргөл үйлддэг.....

Би хаана байна вэ?

Би бол баян бүрд. Энд жимс, усан үзэм, чихрийн нишингэ, арвайн талбай, финикийн дал модны төгөл бий.

Д3 Дараах он тооллын бодлогыг бодоорой!

7.26

Лалын тооллын эринийг **хижра** буюу Арабаар шилжилт, зугталт гэдэг 622 онд лалын шашныг үндэслэгч Мухаммед хэсэг дагалдагчдынхаа хамтаар Меккагаас Медин хотын зүг зугтсан явдал он тооллын эхлэл

Бодлого: Хижрийн 1399 оныг аргын онд шилжүүлцгээе!

$$X = M - M/33 + 622$$

X - Аргын тооллын он

M - Лалын хуанлийн хижрийн он

M/33 - Лалын сарны хуанлийн жил нарны жилээс 11 хоногоор богино буюу нарны жилээс 1/33-ээр хоцорч байдаг. Гэвэл дараах тэгшитгэлийн хариуг олж, он тооллын шугамд тэмдэглэнэ үү. $X = 1399 - 1399/33 + 622 = ?$

- Сурах бичгийн 55-69-р тал Теле хичээл:
- “Дундад зууны үеийн Арабын аж ахуй ба шашин” <https://econtent.edu.mn/lessons/EBS/7ranqi/tuuh/1808>
- Дундад зууны үеийн Хятад, Энэтхэг, Япон улс <https://econtent.edu.mn/lessons/EBS/7ranqi/tuuh/1382>

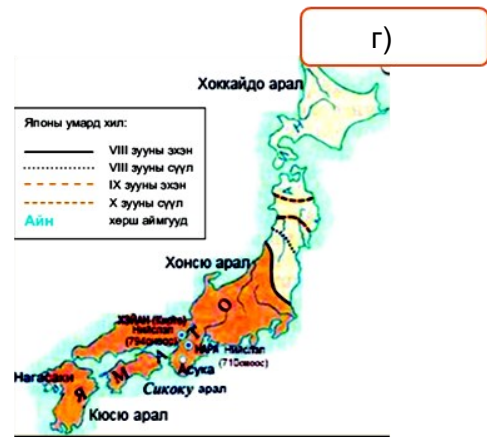
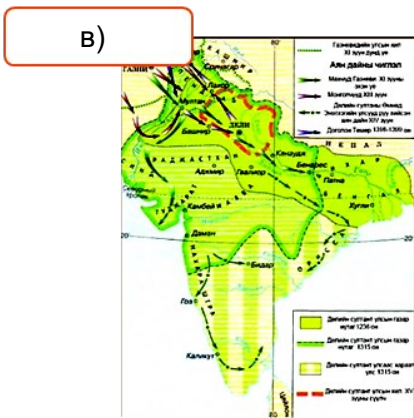
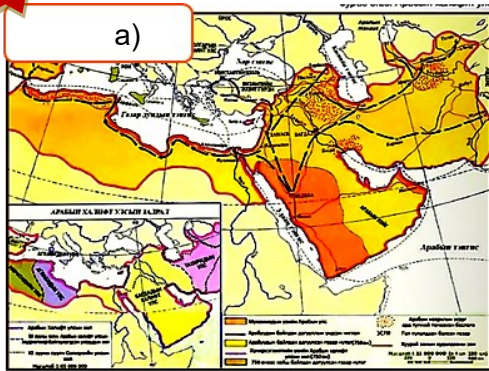
Эргэлзээтэй сэдвээ эндээс хараарай. Найзуудаа!

Д4

Түүхэн газар зүйн зурагт өгөгдлийг зөв тохируулна уу.

7.16

Делийн султант улс

Тан улс VII-X

Арабын халифт улс

Яматогийн улс

Д5

Хүснэгтэд өгөгдсөн зааврын дагуу тэмдэглэл хийнэ үү.

7.1В

	Тан улс VII-X	Делийн султант улс	Япон
Газар зүйн байршил			
Аж ахуй			

Д6

Улсуудын нийгмийн зохион байгуулалтыг харьцуулаарай!

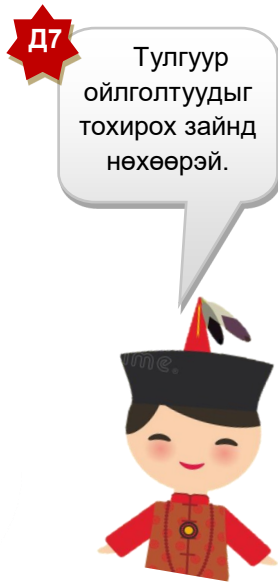
7.3а

Ижил тал	Ялгаатай тал
.....
.....
.....
Дүгнэлт	
.....
.....

1. Арабын худалдааны зам дагуух томоохон хотууд нь байв.
2. Баян бүрдтэй хиллэх цөлд арабын мал аж ахуй эрхэлж, нүүдэллэн амьдардаг байжээ.
3. Мухаммедын сургаалийг дагагчдыг арабаар бурханд хүлэнгүй бишрэгч.....гэнэ.
4. Мухаммед бичиг үсэг мэдэхгүй тул түүний хэлсэн бүхнийг дагагчид нь бичиж, Лалын шашны судар бүтээсэн байна.
5. Мухаммедыг нас барснаас хойш түүний залгамжлагчид Арабыг удирдах болжээ. Тэднийг арабаар гэнэ.
6. Арабын халифт улсын нийслэл нь Байв.
7. Гуптын эзэнт улсыг Энэтхэгийнгэнэ.
8. Энэтхэгийн нийгмийн зохион байгуулалт нь тогтолцоон дээр суурилдаг.
9. Японы эртний уламжлалт шашныг.....гэнэ.
10. Яматогийн улсыг Буюу Мандах нарны орон гэж нэрлэжээ.

7.1г

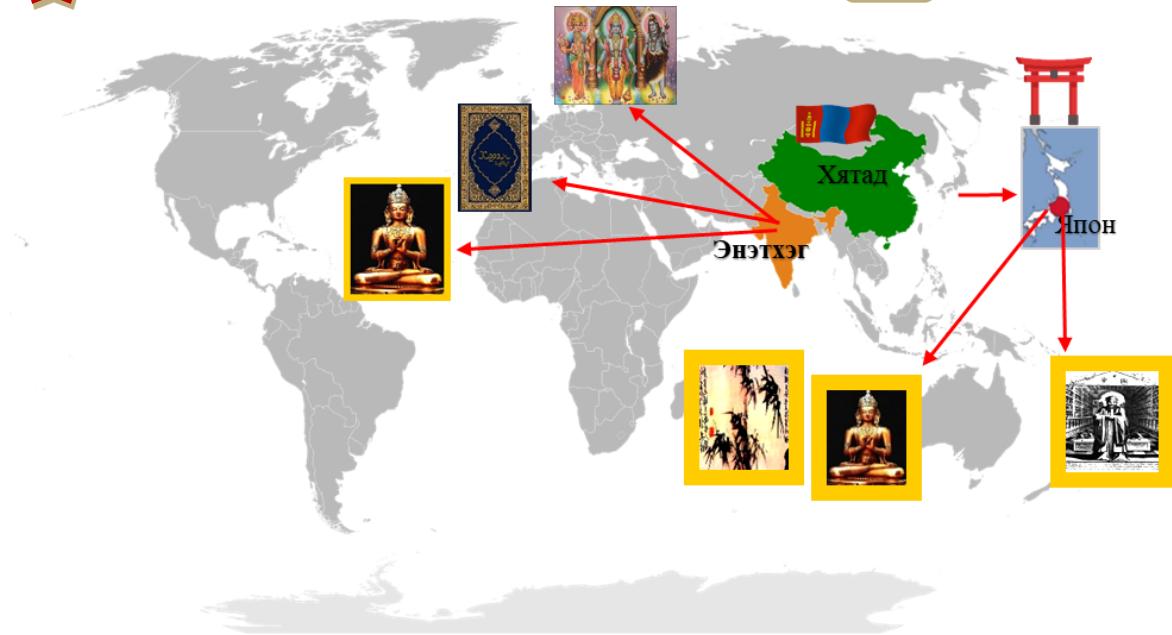

Дамаск	Бедуйнууд	Алтан үе	Коран	Каст
Мекка, Медини	Дамаск	Мусульман	Халифууд	Ниппон
				Шинто

Д8

Газар зүйн зургийг ажиглан хүснэгтийг нөхөөрэй.

7.1д

Шашин		
Делийн султант улс	Тан улс VII-X	Япон
-	-	-
-	-	-
-	-	-

IV. Өөрийгөө үнэлээрэй!

Маш сайн ойлгож, хийсэн дасгал, даалгаврууд	Эргэлзсэн дасгал, даалгаврууд	Тусламж хэрэгтэй дасгал, даалгаврууд

Бид замынхаа талыг бүрэн туулж дууслаа. Энэ хүртэл хамтдаа аялсан та нартаа баярлалаа.

Багшийн тэмдэглэл

.....

.....

.....

Суурь боловсролын Түүхийн сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах “Бие даан ажиллах дэвтэр”-ийн сурагчдад өгөх зөвлөмж

Бие даан ажиллах дэвтрийн дасгал, даалгаврын түвшин, тэмдэглэгээ:

Тэмдэглэгээ

Тайлбар

7.1a

7 - Анги

7.1a

1 – I түвшний даалгавар (улаан өнгө)

7.1a

2 – II түвшний даалгавар (шар өнгө)

3 – III түвшний даалгавар (ногоон өнгө)

a – Даалгаврын дугаар (Жишээ: а-1, б-2, в-3 гэх мэт)

Суралцахуйн зураглалтай ажиллах алхам:

- I алхам: Багшийн зөвлөсөн дасгал даалгавруудаас эхлэн
- II алхам: Хийж чаддаг болсон дасгал, даалгавруудаа тохирох
- III алхам: Тухайн бүлгийн дасгал, даалгавруудыг гүйцэтгэж
- IV алхам: Дасгал, даалгаврыг гүйцэтгэсний дараа өөрийгөө
- V алхам: Багшаараа үнэлүүлэн өгсөн зөвлөмжийн дагуу

Амжилт хүсье!
Найзуудаа!

Бүлэг	I. Түүхийг ойлгох нь		II. Монгол төрийн сэргэн мандалт ба дэлхий дахин (1911-1924)		Социализмын үеийн Монгол улс ба дэлхий дахин (1924-1990)		
Түвшин	I	II	I	II	I	II	
Дасгал	9.1a 9.16 9.2a 9.26 9.28 9.2f 9.3a	9.1a 9.16 9.1a 9.1r 9.1d 9.2a 9.26 9.28 9.2f 9.2j 9.2m 9.2n 9.2o 9.2p 9.2q 9.2r 9.2s 9.2t 9.2u 9.2v 9.2w 9.2x 9.2y 9.2z 9.3a	9.1a 9.16 9.1a 9.1r 9.1d 9.2a 9.26 9.28 9.2f 9.2j 9.2m 9.2n 9.2o 9.2p 9.2q 9.2r 9.2s 9.2t 9.2u 9.2v 9.2w 9.2x 9.2y 9.2z 9.3a	9.1a 9.16 9.1a 9.1r 9.1d 9.2a 9.26 9.28 9.2f 9.2j 9.2m 9.2n 9.2o 9.2p 9.2q 9.2r 9.2s 9.2t 9.2u 9.2v 9.2w 9.2x 9.2y 9.2z 9.3a	9.1a 9.16 9.1a 9.1r 9.1d 9.2a 9.26 9.28 9.2f 9.2j 9.2m 9.2n 9.2o 9.2p 9.2q 9.2r 9.2s 9.2t 9.2u 9.2v 9.2w 9.2x 9.2y 9.2z 9.3a	9.1a 9.16 9.1a 9.1r 9.1d 9.2a 9.26 9.28 9.2f 9.2j 9.2m 9.2n 9.2o 9.2p 9.2q 9.2r 9.2s 9.2t 9.2u 9.2v 9.2w 9.2x 9.2y 9.2z 9.3a	9.1a 9.16 9.1a 9.1r 9.1d 9.2a 9.26 9.28 9.2f 9.2j 9.2m 9.2n 9.2o 9.2p 9.2q 9.2r 9.2s 9.2t 9.2u 9.2v 9.2w 9.2x 9.2y 9.2z 9.3a
Эхэлсэн							
Дууссан							
Өөрийн үнэлгээ							
Багшийн үнэлгээ							

Бүлэг	I. Монгол улс ба дэлхийн шинэ үеийн түүхийг хэрхэн судлах вэ?		II. Монголын эзэнт гүрний дараах Монгол (XV-XVIII зууны дунд үе)		III. XV-XVIII зууны дэлхий дахин		IV. XV-XVIII зууны үеийн өрнө, дорнын улсууд		
Түвшин	I	II	I	II	I	II	I	II	
Дасгал	8.1a 8.16 8.1a 8.2a 8.2e 8.3a 8.3c	8.1a 8.16 8.1a 8.2a 8.2e 8.2h 8.2k 8.2m 8.2n 8.2o 8.2p 8.2q 8.2r 8.2s 8.2t 8.2u 8.2v 8.2w 8.2x 8.2y 8.2z 8.3a 8.3c	8.1a 8.16 8.1a 8.2a 8.2e 8.2h 8.2k 8.2m 8.2n 8.2o 8.2p 8.2q 8.2r 8.2s 8.2t 8.2u 8.2v 8.2w 8.2x 8.2y 8.2z 8.3a 8.3c	8.1a 8.16 8.1a 8.2a 8.2e 8.2h 8.2k 8.2m 8.2n 8.2o 8.2p 8.2q 8.2r 8.2s 8.2t 8.2u 8.2v 8.2w 8.2x 8.2y 8.2z 8.3a 8.3c	8.1a 8.16 8.1a 8.2a 8.2e 8.2h 8.2k 8.2m 8.2n 8.2o 8.2p 8.2q 8.2r 8.2s 8.2t 8.2u 8.2v 8.2w 8.2x 8.2y 8.2z 8.3a 8.3c	8.1a 8.16 8.1a 8.2a 8.2e 8.2h 8.2k 8.2m 8.2n 8.2o 8.2p 8.2q 8.2r 8.2s 8.2t 8.2u 8.2v 8.2w 8.2x 8.2y 8.2z 8.3a 8.3c	8.1a 8.16 8.1a 8.2a 8.2e 8.2h 8.2k 8.2m 8.2n 8.2o 8.2p 8.2q 8.2r 8.2s 8.2t 8.2u 8.2v 8.2w 8.2x 8.2y 8.2z 8.3a 8.3c	8.1a 8.16 8.1a 8.2a 8.2e 8.2h 8.2k 8.2m 8.2n 8.2o 8.2p 8.2q 8.2r 8.2s 8.2t 8.2u 8.2v 8.2w 8.2x 8.2y 8.2z 8.3a 8.3c	8.1a 8.16 8.1a 8.2a 8.2e 8.2h 8.2k 8.2m 8.2n 8.2o 8.2p 8.2q 8.2r 8.2s 8.2t 8.2u 8.2v 8.2w 8.2x 8.2y 8.2z 8.3a 8.3c
Эхэлсэн									
Дууссан									
Өөрийн үнэлгээ									
Багшийн үнэлгээ									

Бүлэг	I. Дундад зууны хэрхэн судлах вэ?		II. Чингисийн эрин үеийн өмнөх Монгол		III. Чингисийн эрин үеийн өмнөх өрнө дахин		III. Чингисийн эрин үеийн өмнөх дорно дахин		
Түвшин	I	II	I	II	I	II	I	II	
Дасгал	7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a	7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a	7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a	7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a	7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a	7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a	7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a	7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a	7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a 7.1a 7.16 7.1a 7.1r 7.2a 7.26 7.2e 7.2r 7.2s 7.3a
Эхэлсэн									
Дууссан									
Өөрийн үнэлгээ									
Багшийн үнэлгээ									

Бүлэг	I. Түүхийг хэрхэн судлах вэ?		II. Өвөг түүхийн үе		III. Эртний иргэншил		
Түвшин	I	II	I	II	I	II	
Дасгал	6.1a 6.16 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.1a 6.2a 6.3a 6.3c 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.3c	6.1a 6.16 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.1a 6.2a 6.3a 6.3c 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.3c	6.1a 6.16 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.1a 6.2a 6.3a 6.3c 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.3c	6.1a 6.16 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.1a 6.2a 6.3a 6.3c 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.3c	6.1a 6.16 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.1a 6.2a 6.3a 6.3c 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.3c	6.1a 6.16 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.1a 6.2a 6.3a 6.3c 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.3c	6.1a 6.16 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.1a 6.2a 6.3a 6.3c 6.1a 6.2a 6.26 6.3a 6.3c
Эхэлсэн							
Дууссан							
Өөрийн үнэлгээ							
Багшийн үнэлгээ							